

Zásady sudcovskej etiky (odborný výklad)

O B S A H

- 1. Etika sudcu a právo na spravodlivý proces pred nezávislým a nestranným súdom**
 - etika – sústava noriem
 - čl. 6 ods.1 Dohovoru
 - čl. 46 ods.1 ústavy – právo na prístup k súdu a spravodlivý proces

- 2. História prijímania etického kódexu sudcov v podmienkach Slovenskej republiky**
 - návrh zásad etického kódexu HZ ZSS – január 1996 (9 bodov)
 - prijatie etického kódexu HZ ZSS – 1999 (8 bodov)
 - schválenie Zásad sudcovskej etiky Radou sudcov SR 14.4.2001
 - a/ povinnosti v občianskom živote (súkromný život sudcu, mimopracovné aktivity sudcu, verejný život)
 - b/ povinnosti pri výkone funkcie sudcu
 - c/ povinnosti voči profesii

- 3. Medzinárodné štandardy (Odporúčania) upravujúce etiku sudcov**
 - **Odporúčanie CM/Rec. (2010)12** Výboru ministrov Rady Európy z 17.11.2010 (kapitola VIII, čl. 72 – 74)
 - **Magna charta sudcov CCJE (2010)3** zo 17. 11. 2010 (čl. 18-19)
 - **Londýnska deklarácia ENCJ** o sudcovskej etike z r. 2010
 - **Stanovisko č. 3 (2002)** Poradnej rady európskych sudcov
 - (oblasti úpravy noriem správania sa sudcov, základné princípy, hľadanie rovnováhy medzi nezávislosťou súdnictva, transparentnosťou inštitúcií, slobodou tlače a právom verejnosti na informácie)

- 4. Etika sudcu v rozhodovacej činnosti a v osobnom živote**
 - rozhodovacia činnosť (výhody sudcovskej etiky, hodnoty, vlastnosti sudcu, povinnosti voči profesii)
 - občiansky život sudcu

- 5. Zásady sudcovskej etiky (schválené Súdnu radou SR 17.12.2015)**
 - preambula, zásady, záruky, zodpovednosť, interpretácia a aplikácia zásad.

1.

Etika sudcu a právo na spravodlivý proces pred nezávislým a nestranným súdom

Právomoci zverené súdom sú v právnom štáte prísne prepojené na hodnoty spravodlivosti, pravdy a slobody, takže normy profesionálneho správania sa, ktoré sa vzťahujú na sudcov sú dôsledkom týchto hodnôt a podmienkou dôvery v správu súdnictva. Zásady a pravidlá profesionálneho správania sudcov pritom musia byť založené na vymedzení etických princípov, ktoré musia spĺňať veľmi prísne kritéria.

Etika je sústava noriem o mravnom, morálnom a spoločensky vhodnom správaní ľudí. Najzákladnejším poslaním profesnej etiky je definovať určitú škálu hodnôt, ktorým má tá ktorá profesia slúžiť, ktoré jej dávajú zmysel existencie.

Z medzinárodných štandardov upravujúcich nezávislosť a nestrannosť súdnictva v záujme vytvárania reálnych podmienok dodržiavania čl. 6 ods.1 „Dohovoru“ upravujúceho základne právo občana na prístup k nezávislému a nestrannému súdu, z ktorých vychádzal ústavodarca pri novele Ústavy SR v r. 2001 a z ich novelizácii (aktualizácie) vyplýva, že **nie je možné vytvoriť potrebné podmienky pre fungovanie nezávislého súdnictva bez dodržiavania etických pravidiel sudcovským zborom, v záujme splnenia základného účelu etického kódexu zabezpečiť upevnenie dôvery verejnosti k justícii** (viď. rezolúcia VZ OSN z r. 1985 o Základných princípoch nezávislosti súdnej moci, odporúčanie Výboru ministrov členských štátov Rady Európy z 13.10.1994 R(94)12, Európska charta o štatúte sudcu prijatá v Strassburgu v r. 1998, odporúčanie výboru ministrov Rady Európy zo 17.11.2010 CM/Rec (2010)12, Magna Charta sudcov schválená Poradnou radou európskych sudcov CCJE (2010)3 zo 17.11.2010, rezolúcia VZ Európskej siete súdnych rád – ENCJ v Londýne v r. 2010).

Obsahovo sa otázky etických pravidiel profesionálneho správania sa sudcov **dotýka aj platná právna úprava.**

Z ustanovenia čl. 144 ods. 1 Ústavy, čl. 154c ods. 1 Ústavy SR, čl. 7 ods. 2 a 5 ústavy vyplýva, že **Európsky dohovor** o ochrane ľudských práv a základných práv má miesto v právom poriadku vymedzenej v čl. 154c ods. 1 Ústavy a z toho vyplývajúcu prednostnú aplikáciu pred zákonmi Slovenskej republiky.

Ústava SR priznáva prednosť pred zákonmi SR medzinárodným zmluvám o ľudských právach a základných slobodách. **Z judikatúry Ústavného súdu SR**, týkajúce sa výkladu čl. 46 ods. 1 Ústavy SR upravujúceho právo na prístup súdu a právo na spravodlivý proces vyplýva, že okrem prístupu k súdu uvedený článok Ústavy priznáva aj určitú kvalitu súdneho konania, inak povedané spravodlivý proces. Z nálezu (**II.ÚS 71/97**) vyplýva, že predpokladom uplatnenia práva na spravodlivý proces, ktoré sa zaručuje článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je nezávislosť a nestrannosť súdu. Formuláciou uvedenou v **čl. 46 ods. 1 ústavodarca v právnom predpise vyjadril zhodu**

zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa čl. 6 ods.1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Viaceré **odporúčania medzinárodných orgánov**, ktoré sa týkajú nezávislosti a nestrannosti súdnictva **riešia aj otázku etiky sudcov**, pričom v **preambulách** týchto odporúčaní je výslovne **uvedené, že sa prijímajú so zreteľom na čl. 6 uvedeného Dohovoru, odvolávajú sa** aj na Základné zásady nezávislosti súdnictva prijaté Valným zhromaždením OSN z novembra 1985 a odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy R 94 (12).

Je možné preto konštatovať, že úprava etiky sudcov je neoddeliteľnou súčasťou vytvorenia reálnych predpokladov zabezpečenia práva na nezávislý a nestranný súd a spravodlivý proces.

2.

História prijímania etického kódexu sudcov v podmienkach Slovenskej republiky

V **podmienkach slovenskej justície** rezonovala problematika sudcovskej etiky dlhodobo a prejavila sa výrazne v činnosti stavovskej organizácie sudcov (**Združenie sudcov Slovenska**), kde v priebehu rokov 1994 až 1999, po rozsiahlej diskusii v sudcovskom zbore, sa schválil na Hlavnom zhromaždení ZSS v roku 1999 etický kódex sudcu.

Prvá zmienka stavovskej organizácie bola prezentovaná vo Výzve združenia sudcov k politickým a štátnym orgánom SR, vedeckým inštitúciám a vysokým školám, spoločenským organizáciám a občanom SR na základe **stanoviska Hlavného zhromaždenia ZSS z decembra 1994**, kde podkladom výzvy boli aj závery medzinárodnej konferencie z novembra 1993 na tému „Princípy právneho štátu na Slovensku a návrh nového kódexu sudcov“, kde **bolo konštatované**, že sudcovia sú povinní riadiť sa etickým kódexom, ktorí si sami vytvoria.

Združenie sa osobitne zaoberalo na hlavnom zhromaždení v **januári 1996** otázkou prijatia zásad etického kódexu. **Návrh zásad etického kódexu** bol odsúhlasený, ako základ do diskusie a obsahoval celkovo 9 bodov (viď Príloha č. 1).

Z diskusie vyplynula aj skutočnosť, že **najzákladnejším poslaním profesnej etiky je definovať** určitú škálu hodnôt, ktorým má tá – ktorá profesia slúžiť, ktoré jej dávajú zmysel existencie. Za základ má slúžiť skutočnosť, že len sudcovia si musia povedať koľko z etických pravidiel, ktoré sú vžitú všade vo svete, je pre nich prijateľných a reálnych. Poukázalo sa na historický vývoj určitých pravidiel požadovaných u sudcovského povolania (napríklad citácia Sokrata o tom, aké požiadavky sú kladené na sudcu – pozorne počúvať, múdro odpovedať, usilovne študovať a nestranné rozhodovať). Následne sa vyvíjali aj ďalšie požiadavky, ako je – nepodplatiteľnosť, nezávislosť, morálnu bezúhonnosť, usilovnosť, snaživosť, kompetentnosť a diskretnosť.

V tejto súvislosti bolo viacerými poukázané na skutočnosť, že sudcovský zbor sa má rozhodnúť, či ide o určité kritériá na osoby sudcov alebo to budú princípy, ktoré budú istým

všeobecným návodom na konanie sudcu. Väčšina sa stotožnila s tým, že **prijatie etického kódexu je ústretovým gestom** voči verejnosti, že je to akási snaha nadviazať na otrasenú dôveru verejnosti v integritu spravodlivosti a v panstvo práva. Má sa teda **vytvoriť súbor pravidiel, ktoré orientujú sudcu v eticky dilematických situáciách.**

Na základe výsledkov pripomienkovania došlo k rozpracovaniu návrhu zásad etického kódexu, ktoré bolo rozdelené na nasledovné časti:

- I. **povinnosti úradu** (obsahovalo otázky nezávislosť sudcu, nestrannosť, zákaz politickej aktivity, profesijná kompetentnosť, usilovnosť, diskretnosť)
- II. **povinnosti na pojednávaní**
- III. **povinnosti voči verejnosti** (správanie sa na verejnosti)
- IV. **povinnosti voči profesii** (ochrana nezávislosti dobrej povesti súdnictva, administratívna zodpovednosť).

V decembri 1996 na Hlavnom zhromaždení združenia bola podaná podrobná informácia o zásadách etického kódexu sudcov, ktorý bol vypracovaný etickým výborom združenia na základe pripomienok od všetkých sekčných rád združenia a všetkých sudcovských rád.

Predmetný **návrh obsahoval celkovo 10 bodov**, ktoré sa týkali nezávislého výkonu funkcie sudcu, jeho nestrannosti, povinnosti zachovávať mlčanlivosť, dôstojnosť a vážnosť súdneho pojednávania, neprípustnosti verejného vystupovania sudcu ako reprezentanta politickej organizácie, povinnosti zvyšovania odbornosti sudcu, rozhodovania sudcovského orgánu o vyvodzovaní dôsledkov z nedostatkov riadneho výkonu sudcovskej funkcie, zvažovania miery poskytovania informácií prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov a obhajobe dobrej povesti súdnictva a vzbudzovanie dôvery verejnosti v súdnictvo.

Navrhovaná štruktúra etického kódexu korešpondovala s najdôležitejšími oblasťami sudcovskej činnosti, kde z pôvodného návrhu bola vypustená časť upravujúca administratívnu zodpovednosť sudcu. Bolo konštatované, že uvedené **princípy je potrebné konkretizovať v rámci výkladových pravidiel**, pretože je ťažké nájsť v princípe správny pomer medzi všeobecným a konkrétnym (výkladové pravidlá majú slúžiť k prenosu zo všeobecného do konkrétneho).

Hlavné zhromaždenie uložilo celorepublikovej rade predložiť tento návrh etického kódexu na opätovné pripomienkovanie.

V novembri 1997 na hlavnom zhromaždení opätovne nedošlo k prijatiu etického kódexu, vzhľadom na aktuálny stav nezabezpečujúci náležite nezávislosť súdnictva, ako to vyplývalo aj zo **správy Expertnej misie** Európskej komisie z novembra 1997, kde bolo konštatované:

a/ nedostatok politickej vôle na posilnenie samosprávy súdnictva,

b/ nezávislosť súdnictva nie je v dostatočnej miere v súlade s potrebami, ktoré sú obvyklé v právnom štáte,

c/ súčasná situácia nespĺňa medzinárodné princípy odporúčaní.

V roku 1999 boli preto organizované semináre o etike a etický výbor sa prioritne pri jeho príprave zaoberal skutočnosťou, aká má byť forma etického kódexu, kým má byť prijatý, aká má byť jeho záväznosť a aké majú byť následky porušenia etických pravidiel, pričom z návrhu **vyplýva základný zámer z jeho preambuly** (sudca má plniť svoje poslanie dôstojne, čestne a bezúhonne), pričom obsahoval nasledovné **členenie** – nezávislosť sudcu, nestrannosť, diskretnosť, povinnosti na pojednávaní, povinnosti voči verejnosti, povinnosti voči profesii spolu s výkladovými pravidlami.

Na hlavnom zhromaždení v roku 1999 bol prijatý etický kódex v nasledovnom znení:

1. Sudca nielenže vykonáva svoju funkciu nestranne, ale správa sa tak, aby sa výkon jeho funkcie aj javil ako nestranný.
2. Sudca vykonáva svoju funkciu nezávisle a riadi sa pritom len zákonom a svojim svedomím.
3. Sudca zachováva mlčanlivosť o informáciách, ktoré získal v súvislosti s výkonom svojej funkcie, pokiaľ nebol tejto povinnosti zbavený zo zákona alebo osobou na to oprávnenou.
4. Sudca dbá o zachovanie dôstojnosti a vážnosti súdneho konania, ako aj dôstojnosti a vážnosti sudcovského stavu.
5. Sudca sa vyvaruje všetkého, čo by mohlo narušiť alebo spochybniť jeho dôveryhodnosť a narušiť dôveru verejnosti v spravodlivosť výkonu súdnictva.
6. Sudca obhajuje a podporuje dobrú povesť a nezávislosť súdnictva.
7. Sudca pri poskytovaní informácií masovokomunikačným prostriedkom vo veciach, v ktorých prejednáva a rozhoduje, rešpektuje zásadu mlčanlivosti a robí len také vyhlásenia, ktoré nespochybňujú nestrannosť vo veci a neodporujú dobrým mravom.
8. Sudca nevyslovuje verejne svoj názor na súdmi prejednávané veci.

Rozhodnutie stavovskej organizácie o prijatí etického kódexu **malo pozitívny ohlas aj v európskej komisii**, ktorá v pravidelnej správe o pripravenosti Slovenska na vstup do EÚ konštatovala pozitívne zmeny pri presadzovaní reforiem súdnictva a ako jednu zo skutočností uviedla, že prijatie etického kódexu sudcu na Hlavnom zhromaždení združenia v roku 1999 poukazuje na tieto pozitívne zmeny.

Celorepubliková rada ZSS **v júni 2001** skonštatovala, že zásady etiky prijaté stavovskou organizáciou boli poskytnuté Rade sudcov SR, ktorá schválila zásady etického kódexu.

Rada sudcov SR, ktorá v tom čase predstavovala najvyšší orgán samosprávy súdov, ako poradný orgán ministra spravodlivosti SR, čo bol zásadný nedostatok justície (ako to vyplývalo aj zo správy Expertnej misie európskej komisie z roku 1997) **prijala zásady sudcovskej etiky dňa 14.4.2001**, ktorý okrem preambuly upravoval povinnosti v občianskom

živote (súkromný život sudcu, mimopracovné aktivity sudcu, verejný život sudcu), povinnosti pri výkone funkcie sudcu a povinnosti voči profesii (vid' Príloha č. 2).

Schválené zásady sudcovskej etiky, ako to vyplýva z preambuly, **vychádzali** zo Základných zásad nezávislosti súdництва, schváleného Valným zhromaždením OSN v roku 1985, odporúčania R 94 (12) Výboru rady ministrov Európskej únie, Charty sudcov prijatej Radou Európy v Štrasburgu v dňoch 8.-10.6.1998 a **mali za cieľ formulovať** v rozumnej a primeranej miere pravidlá správania sa sudcov v súlade s Ústavou a zákonmi rozvíjajúcich princípy **tak, aby nenarušovali** zásady nezávislosti sudcu pri ich rozhodovacej činnosti a zároveň **posilňovali dôveru** verejnosti v nestranný a nezávislý výkon súdництва so **zdôraznením, že sudcovia dobrovoľne** na seba berú ďalšie povinnosti nad rámec stanovený zákonmi.

3.

Medzinárodné štandardy (odporúčania) upravujúce etiku sudcov

Pri posudzovaní (hodnotení) správania sa sudcu sa má vychádzať dôsledne z doterajších odporúčaní, ktoré vychádzajú z rozsiahlych skúseností a poznatkov sudcov krajín Európskej únie a sú uvedené podrobne v jednotlivých medzinárodných dokumentoch.

Je preto potrebné vychádzať najmä z kapitoly VIII. (Etika sudcov) čl. 72 až 74 **Odporúčania CM/Rec. (2010)12** Výboru ministrov Rady Európy, z 17.11.2010, z čl. 18, 19 **Magny charty sudcov CCJE (2010)3** zo 17. 11. 2010, **Londýnskej deklarácie ENCJ** o sudcovskej etike z r. 2010, **Stanoviska č. 3 (2002)** Poradnej rady európskych sudcov.

Výbor ministrov Rady Európy prijal dňa 17.11.2010 na zasadnutí zástupcov ministrov **odporúčanie** „O sudcoch - nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť“, ktoré **nahrádza odporúčanie Rec. 94 (12)** vzhľadom na potrebu zásadným spôsobom aktualizovať uvedené odporúčanie z roku 1994.

V rámci uvedeného odporúčania upravuje v **kapitole VIII** etiku sudcov (body 72-74).

Konštatuje sa, že funkcia sudcu by mala byť vykonávaná podľa etických zásad profesionálneho správania sa, ktoré zahŕňajú nielen povinnosti, ktoré môžu byť sankcionované v disciplinárnych konaniach, ale majú byť návodom pre sudcu, ako sa má správať a môžu byť zakotvené v kódexe sudcovskej etiky, ktorý by mal upevniť dôveru verejnosti k sudcom a justícii. Sudcovia pritom musia zohrávať vedúcu úlohu pri vytváraní týchto kódexov a majú mať možnosť požiadať v oblasti etiky o pomoc orgán v rámci súdництва.

V **stanovisku č. 3 (2002)** Poradnej rady európskych sudcov (CCJE), upravujúceho „zásady a pravidlá profesionálneho správania sudcov - konkrétne o etike, nezlučiteľnom správaní a nestrannosti“, **je výslovne upravené** „uvedené zásady by mali byť vypracované samotnými sudcami a mali byť úplne nezávislé od sudcovského disciplinárneho systému“ (bod 49 písm. c/).

Zásady správania by mali zostať nezávislé od disciplinárnych pravidiel, ktoré sa na sudcov vzťahujú v takom zmysle, že nedodržanie jednej z týchto zásad by nemalo samo o sebe predstavovať disciplinárny priestupok alebo trestný čin (bod 48 písm. a/).

Zároveň je uvedené, že **nie je správne dávať znamienko rovnosti medzi porušením vlastných profesionálnych noriem a konanie, ktoré je potencionálne dôvodom na disciplinárne konanie.** Postavenie profesionálnych noriem na rovnakú úroveň s konaním, ktoré podlieha disciplinárnemu konaniu, by bolo nepochopením ich účelu a navyše by nepodporovalo ďalšie zdokonaľovanie týchto noriem. Aby bolo totiž disciplinárne konanie oprávnené, nesprávne konanie sudcu musí byť závažné a zjavné (bod 60).

V ďalšom **stanovisku** Poradnej rady európskych sudcov (CCJE) č. 10 (2007) z novembra 2007 v časti V.C (týkajúce sa etiky a disciplíny sudcov - body 57 až 64) je tiež konštatované, že je **rozdiel medzi disciplínou a profesionálnou etikou.**

Uvedený rozdiel prináša so sebou preto potrebu oboznamovať sudcov so základnými princípmi profesionálnej etiky. Zbierka pravidiel profesionálnej etiky by mala pritom obsahovať syntézu dobrých návykov, ktoré sudcovia potrebujú, s príkladmi a komentármi. Rozdiel medzi profesionálnou etikou a disciplínou sudcov vyžaduje, aby návrh zbierky pravidiel pripravil iný orgán než ten, ktorý je zodpovedný za sudcovskú disciplínu, a preto za kompetentný orgán označujú súdnu radu (ak nemá disciplinárne právomoci) alebo popri súdnej rade etický výbor, ktorého jedinou funkciou bude navrhovať a monitorovať pravidlá profesionálnej etiky. Považuje sa za neprípustné, aby akékoľvek princípy sudcovskej etiky boli do pravidiel vložené tretími stranami, najmä ostatnými zložkami výkonnej moci.

Z uvedených stanovísk CCJE vyplýva, že normy správania sa sudcov majú byť upravené v oblasti:

1. nestrannosti a správania sa sudcov pri výkone sudcovských povinností,
2. nestrannosti a správania sa mimo výkonu funkcie,
3. nestrannosti a iné profesionálne aktivity sudcov,
4. nezhody a vzťahy sudcov s médiami.

Zároveň majú byť rešpektované nasledovné základné princípy:

a/ má sa pripustiť, že nie je možné zostaviť kompletný zoznam a zásady by mali slúžiť ako nástroj samosprávy pre sudcov, t.j. ako všeobecné pravidlá, ktoré usmerňujú ich činnosť, pričom by mali zostať nezávislé od disciplinárnych pravidiel,

b/ princípy profesionálneho správania by mali vypracovať samotní sudcovia a mali by byť nástrojom samostatného spravovania vytvorených samotným súdnictvom, pričom by sa mala možnosť poskytnúť konzultácia orgánom, ktorý by bol zodpovedný za interpretáciu normy profesionálneho správania.

Zo záverov o normách správania vyplývajú uvedené skutočnosti:

1. Sudcovia by pri svojej činnosti mali byť usmerňovaní zásadami profesionálneho správania
2. Tieto zásady by mali poskytnúť sudcom pravidlá o tom, ako postupovať a tým im umožniť prekonávať prekážky, ktorým čelia v súvislosti s ich nezávislosťou a nestrannosťou
3. Zásady by mali byť vypracované samotnými sudcami a mali by byť úplne nezávislé od sudcovského disciplinárneho systému
4. Je potrebné v rámci súdnictva zriadiť orgán alebo určiť okruh osôb, ktoré by sudcom pomáhali riešiť problémy spojené s profesionálnou etikou alebo so zlučiteľnosťou mimosúdnej činnosti s ich štatútom.

Podrobnú úpravu sudcovskej etiky obsahuje aj rozhodnutie Valného zhromaždenia Európskej siete súdnych rád (ENCJ) Londýnska deklarácia z roku 2010, ktorá je výsledkom dvojročnej práce uvedenej organizácie.

Súdna rada SR je členom Európskej siete súdnych rád (ENCJ). Z členstva v uvedenej medzinárodnej sudcovskej organizácii vyplýva aj zásada o povinnosti prihliaďať (rešpektovať) pri svojej činnosti na dokumenty, ktoré boli schválené najvyšším orgánom ENCJ (rezolúcie Valného zhromaždenia ENCJ).

Valné zhromaždenie ENCJ schválilo rezolúciu o sudcovskej etike z roku 2010 (**Londýnska deklarácia**), v ktorej rozhodlo, že členovia ENCJ majú aktívne podporovať obsah uvedenej správy o sudcovskej etike na národnej a európskej úrovni.

Pri riešení otázok **sudcovskej etiky sa zaoberalo hľadáním rovnováhy** medzi nezávislosťou súdnictva (na ktorú má každý nárok), transparentnosťou inštitúcií, slobodou tlače a právom verejnosti na informácie.

V prvej časti (Hodnoty - vzhľadom na skutočnosť, čo spoločnosť a občan od sudcu očakáva) uvádza nezávislosť, bezúhonnosť, nestrannosť, zdržanlivosť a diskretnosť, pracovitosť, rešpekt a schopnosť načúvať, rovnaké zaobchádzanie, kompetentnosť a transparentnosť.

V druhej časti (Vlastnosti alebo prednosti sudcu) je konštatované, že dôvera v justíciu nie je garantovaná iba nezávislým, nestranným, poctivým, kompetentným a pracovitým sudcom, ale sudca by mal vykonávať svoju funkciu s múdrosťou, lojalitou, ľudskosťou, odvahou, serióznosťou a rozvážnosťou a zároveň byť schopný načúvať, komunikovať a pracovať, čo je nevyhnutné z dôvodu zaručenia práva pre všetkých mať sudcu.

4.

Etika sudcu v rozhodovacej činnosti a v osobnom živote

Kódexy správania sa sudcu (etika) majú svoje výhody v nasledovných oblastiach:

- 1) **pomáhajú** sudcom vyriešiť problémy profesionálnej etiky, pričom im pri ich rozhodovaní poskytujú autonómiu a zaručujú nezávislosť od iných orgánov,
- 2) **informujú** verejnosť o normách správania, ktorá je oprávnená od sudcov očakávať,
- 3) **prispievajú** k zabezpečeniu verejnosti, že súdnictvo je spravované nezávislé a nestranné.

Vychádza sa všeobecne zo zásady, že nedodržanie niektorých etických povinností samo o sebe nesmie predstavovať disciplinárny priestupok. Ustanovené zásady majú slúžiť ako nástroj samosprávy pre sudcov, t.j. ako všeobecné pravidlá, ktoré usmerňujú ich činnosti. Je možné konštatovať, že ak porušenie etických pravidiel by malo byť postavené na rovnakú úroveň s konaním, ktoré podlieha disciplinárnemu konaniu, ide o nepochopenie účelu etických zásad a navyše by nepodporovalo ďalšie zdokonaľovanie týchto etických noriem. Aby bolo disciplinárne konanie oprávnené, neetické konanie sudcov musí byť závažné a zjavné.

Je teda nevyhnutné dôsledne rešpektovať skutočnosť, že činnosť sudcov má byť usmerňovaná deontologickými princípmi odlišenými od disciplinárnych pravidiel, ako je to upravené v dokumentoch Poradnej rady európskych sudcov (CCJE) v Magne charte sudcov z r. 2010 (bod 18) a v stanovisku č. 3 (2002) upravujúce zásady a pravidlá profesionálneho správania sa sudcov.

Naša právna úprava obsahuje napojenie porušenia sudcovskej etiky na možnosť disciplinárneho postihu sudcu tým, že medzi základné povinnosti sudcu, v záujme záruky nezávislosti a nestrannosti výkonu sudcovskej funkcie, zaraďuje aj dodržiavanie zásad sudcovskej etiky, pričom disciplinárnym previnením je i zavinené nesplnenie alebo porušenie povinností sudcu (§ 116 ods. 1 písm. a/, § 30 ods.1) zák. č. 385/2000 Z. z. v platnom znení).

Je teda dané oprávnenie disciplinárnemu súdu, v rámci posudzovania disciplinárneho previnenia, judikatúrou ustáliť porušenie ktorých zásad sudcovskej etiky napĺňa kritéria disciplinárneho previnenia.

Prejudikovanie porušovania etických pravidiel správania sa sudcu v disciplinárnych rozhodnutiach, by náležite mohlo zabezpečiť prejav etického rozmeru súdnictva.

A. V oblasti rozhodovacej činnosti by zásady etiky sudcu **mali zahŕňať** v podstate nasledovné oblasti (vzhľadom na skutočnosť, čo spoločnosť a občan od sudcu očakáva):

1. **nezávislosť**, keďže je právo každého občana v demokratickej spoločnosti mať prospech z justície, ktorá je nezávislá od zákonodarnej a výkonnej moci a ktorá vznikla na ochranu slobôd a práv občana v rámci právneho štátu. Sudca má preto uplatňovať právo bez strachu, či sa zapáči, alebo nezapáči akýmkoľvek formám moci (výkonnej, zákonodarnej, politickej, hierarchickej, ekonomickej, mediálnej alebo verejnej mienke).

2. **bezúhonnosť** – sudca si plní svoju úlohu poctivo v záujme spravodlivosti, t.j. pri rešpektovaní dvoch povinností - čestnosti a dôstojnosti.

3. **nestrannosť**, ktorá predstavuje absenciu akýchkoľvek predsudkov a vopred vytváraného úsudku pri rozhodovaní, ako aj pri postupoch prijatých pred vyhlásením rozhodnutia.

4. **zdržanlivosť a diskretnosť** – sudca má byť zdržanlivý pri prezentovaní svojich názorov na verejnosti, aby nevyvolával podozrenie, že sa ovplyvňuje nezávislosť a nestrannosť jeho rozhodovania, správa sa trpezlivo, dôstojne a zdvorilo k osobám zúčastneným na konaní i ku všetkým ďalším osobám, s ktorými pri výkone súdnictva koná (prichádza do styku) a rešpektuje ich osobnosť.

5. **pracovitosť** – zverené veci rieši v primeranej lehote zodpovedajúcej predmetu sporu, pričom zabezpečuje kvalitu rozhodovania. Je preto povinný sústavne dopĺňať svoje odborné znalosti, rozširovať si všeobecný rozhľad a tým udržiavať vysokú úroveň svojej odbornej spôsobilosti.

6. **rešpekt a schopnosť načúvať** – sudca preukáže náležitú úctu k postaveniu ľudí a ich dôstojnosti aj schopnosťou venovať pozornosť výkladu faktov a odborným argumentom predložených stranami a ich právnymi zástupcami.

7. **Rovnaké zaobchádzanie** - sudca poskytuje každému, kto načo má nárok v procese rozhodovania, ako aj v rozhodnutí, pri uznaní jedinečnosti každého jednotlivca.

8. **Kompetentnosť**, t.j. realizáciu práva spoločnosti na kompetentného sudcu so širokou odbornou zdatnosťou vyplývajúcej aj z metodického prístupu k svojej práci i adaptáciou na nový vývoj, pri odôvodnení rozhodnutí jasne a dostatočne, používajúc zrozumiteľné výrazy okrem prípadov, kedy zákon alebo zaužívaná prax ustanovujú inak.

B. Vlastností (predností) sudcu, kde sa rešpektuje, že dôvera v justíciu nie je garantovaná iba nezávislým a kompetentným sudcom, ale sudca by mal vykonávať svoju funkciu s múdrosťou, lojalitou, ľudskosťou, odvahou, serióznosťou a rozvážnosťou a zároveň byť schopný načúvať, komunikovať a pracovať, čo je nevyhnutné z dôvodu zaručenia práva pre všetkých mať sudcu.

Keďže dôvera v justíciu je garantovaná iba nezávislým, nestranným, poctivým, kompetentným a pracovitým sudcom, mal by mať sudca určité vlastností pri vykonávaní svojej funkcie, za ktoré sa považujú

a) **múdrosť**, ktorá sa prejavuje prostredníctvom znalostí reálie a práva, ako aj vďaka rozumnému, spravodlivému a rozvážnemu správaniu,

b) **lojalita**, čo znamená, že uplatňuje a zároveň neprekračuje jemu zverené právomoci, čo ho viaže k právnym princípom štátu,

- c) **Pudskosť**, ktorá sa prejavuje rešpektovaním osôb a ich dôstojnosti vo všetkých okolnostiach jeho pracovného i súkromného života,
- d) **odvaha**, t.j. sudca ju musí preukazovať za účelom vykonávania určitých procedúr, vyrovnaním sa s rôznymi tlakmi pre splnenie výzvy modernej spoločnosti,
- e) **serióznosť a rozvážnosť**, ktorá spočíva v jeho primeranom správaní počas celého procesu bez prehnanej formality,
- f) **schopnosť načúvať, komunikovať**, zahŕňa absentovanie zaujatosti a predsudkov pri vyjadrovaní sa primeraným a nediskriminačným spôsobom v písomných i ústnych prejavoch, keďže pri práci sudcu ide o trvalé duševné úsilie a neustálu náročnú činnosť aj rozvíjaním sudcovských zručností pri efektívnom organizovaní svojej práce.

C. Povinnosť voči profesii

Vzhľadom na súvislosť výkonu profesie s komunikáciou v rámci sudcovského zboru je potrebné zaradiť nasledovné kritéria:

1. Sudca zachováva voči ostatným sudcom náležitú úctu a **správa sa k nim kolegiálne**, vo vzťahu k nim prejavuje spoločenskú slušnosť, zdvorilosť a taktnosť, vylučuje nelichotivé vyjadrovanie o odborných znalostiach a profesnom postupe svojich kolegov.

2. Sudca **by mal prispievať k tvorbe**, k zdokonaľovaniu a k rešpektovaniu etických pravidiel v záujme integrity a nezávislosti súdnictva.

3. Mal by sa, podľa svojich možností a schopností, **podieľať na riadení a rozvoji** súdnictva a na zdokonaľovaní právneho systému.

Pri úprave povinnosti v občianskom (osobnom) živote sudcu je potrebné vychádzať zo skutočnosti, že súdnictvo môže fungovať, len ak sú sudcovia v kontakte s realitou, a preto by nemali byť izolovaní od spoločnosti v ktorej žijú. Rešpektovať sa musí podstatná skutočnosť, že sudcovia, ako občania, požívajú tak isto základné práva a slobody, ktoré sú chránené najmä Európskym dohovorom o ľudských právach a základných slobodách.

Preto by vo všeobecnosti mali zostať slobodní vo výbere aktivít mimo profesie, ovšem takéto aktivity sudcu môžu ohroziť ich nestrannosť alebo ich nezávislosť, a preto sa musí vytvoriť primeraná rovnováha medzi stupňom zainteresovania sudcov v spoločnosti a potrebou, aby pri plnení svojich povinností (byť nezávislí a nestranní) sa takými aj spoločnosti javili.

V uvedenej oblasti ide o nasledovné zásady:

1. **Sudca nesmie využívať prestíž** svojho úradu na získanie osobných výhod, resp. výhod pre tretie osoby, ani využívať a poskytovať informácie, ktoré získal v súvislosti so svojim postavením, či funkciou, na účely, ktoré nesúvisia s jeho poslaním.
2. **Sudca pri správe svojho majetku** a majetku svojej rodiny demonštruje svoju dôveryhodnosť a jej transparentnosťou, pričom je povinný nevstupovať do právnych vzťahov, ktoré by mohli narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie sudcu.
3. **Sudca sa má vyhýbať aktivitám**, ktoré by mohli byť prekážkou bezúhonného a čestného vykonávania jeho funkcie a svojou povahou, spôsobom financovania, organizácie ohroziť dôveru v jeho nezávislosť. Zároveň sa má vyhýbať spoločnosti, miestam i osobám, ktoré by ho mohli kompromitovať ako predstaviteľa súdnictva.
4. **Sudca je povinný zdržať sa** najmä finančne-obchodných aktivít, ktoré by mohli byť v rozpore s jeho nezávislosťou i riadnym plnením pracovných povinností.
5. **Výkon mimosúdnych aktivít** sudcu nesmie narúšať dôstojnosť sudcovského úradu a dôveryhodnosť verejnosti v súdnictvo. Nesmie bez povolenia a kompenzácie využívať sídlo súdu, jeho technické vybavenie a personál.
6. **Pri výkone svojich občianskych a politických práv** koná tak, aby táto činnosť neohrozovala dôveru v riadny výkon funkcie sudcu a súdnictva.
7. **Svojím občianskym životom a správaním** sa na verejnosti má byť príkladom dobrých spoločenských spôsobov a osobnej dôstojnosti.

5.

Zásady sudcovej etiky (schválené Súdnou radou SR 17.12.2015)

Novela ústavy SR (ku dňu 1.9.2014) rozšírila pôsobnosť súdnej rady aj o kompetenciu vydávať zásady sudcovej etiky v spolupráci s orgánmi sudcovej samosprávy (čl. 141a ods.5 písm.j/ ústavy).

Preukazuje to zámer ústavodarcu (účel ústavnej úpravy) novou kompetenciou zabezpečiť zásadný vplyv súdnej rady na riešenie najzákladnejších otázok súdnictva (porovnaj rozhodnutia ústavného súdu – III. ÚS 79/04, III. ÚS 238/05) a súčasne zabezpečiť realizáciu oprávnenia orgánov sudcovej samosprávy podieľať sa výraznejšie nielen na riadení a správe súdov (čl. 143 ods.3 ústavy, ktorý odkazuje na zákonnú úpravu), ale aj pri novej pôsobnosti súdnej rady ústavným zakotvením súčinnosti.

Súdna rada SR dňa 17.12.2015 schválila zásady sudcovej etiky po zistení stanovísk všetkých orgánov sudcovej samosprávy slovenskej justície.

Z konštrukcie schválených zásad vyplýva, že sa náležite prihliadalo na obsah vyššie uvedených medzinárodných odporúčaní.

Preambula slúži na zvýraznenie významu úpravy problematiky etiky sudcov v záujme zvýšenia dôveryhodnosti súdnictva a sudcov vo verejnosti.

Zásady definujú základné hodnoty výkonu sudcovskej funkcie (záväzok sudcu voči spoločnosti), osobné kvality (vlastnosti sudcu), povinnosti sudcu (pri výkone funkcie, voči profesii a v občianskom živote).

Upravuje záruky dodržiavania zásad sudcovskej etiky zakotvením sudcu ako hlavného garanta dodržiavania etiky a súdnej rady, ako aj orgánov sudcovskej samosprávy na vykonávanie dohľadu a zabezpečenia správnej interpretácie a aplikácie zásad.

Zakotvila sa **zodpovednosť** za porušenie zásad a konzultačná činnosť zo strany orgánov sudcovskej samosprávy pri súčasnej participácii orgánov sudcovských stavovských organizácií.

Záverečné ustanovenie upravuje povinnosť jednotného postupu pri interpretácii a aplikácii zásad sudcovskej etiky, v záujme zabezpečenie efektivity zásad tým, že sa má vychádzať z textov taxatívne vymenovaných medzinárodných odporúčaní.

Zakotvenie konzultácie sudcu s orgánmi sudcovskej samosprávy, ako aj pôsobnosť týchto orgánov posudzovať, či správanie sudcu nie je v rozpore so zásadami sudcovskej etiky v prípade, že nepodajú návrh na disciplinárne konanie, **vytvára reálny priestor** na dôsledné dodržiavanie odporúčaní, že zásady zahrňujú nielen povinnosti, ktoré môžu byť sankcionované v disciplinárnych konaniach (kapitola VIII odporúčania CM/Rec (2010) 12) , lebo postavenie profesionálnych noriem na rovnakú úroveň s konaním, ktoré podlieha disciplinárnemu konaniu, by bolo nepochopením ich účelu a navyše by nepodporovalo ďalšie zdokonaľovanie týchto noriem. Ak má byť disciplinárne konanie oprávnené, nesprávne konanie sudcu musí byť závažné a zjavné, takže ho nemožno jednoducho predpokladať iba preto, že došlo k porušeniu profesionálnych noriem ustanovených v pravidlách (stanovisko č. 3 (2002) CCJE bod 60), pričom činnosť sudcov má byť usmerňovaná deontologickými princípmi odlišenými od disciplinárnych pravidiel (bod 18, 19 stanoviska CCJE (2010)3 zo 17. novembra 2010.

Znenie schválených Zásad sudcovskej etiky je uvedené v **prílohe č. 3**.

Košice 23.10.2017

JUDr. Juraj Sopoliga

Prílohy: č. 1 – Návrh zásad etického kódexu ZSS schváleného v januári 1996

č. 2 – Zásady sudcovskej etiky zo dňa 14.4.2001 schválené Radou sudcov SR

č. 3 - Zásady sudcovskej etiky schválené Súdnou radu SR 17.12.2015

PRÍLOHA č. 1 (Návrh zásad etického kódexu Združenia sudcov Slovenska – január 1996)

1. Sudca je povinný podporovať a obhajovať (je to jeho vec i jeho cieľ) nezávislosť súdnictva a jeho dobrú povest' (mravnú integritu).
2. Sudca vykonáva povinnosti svojho úradu nestranne a svedomito a nesie osobnú zodpovednosť za svoju odbornú úroveň a riadny výkon sudcovskej funkcie.
3. Sudca sa musí pri akejkoľvek vlastnej činnosti zdržať nevhodného správania sa, najmä takého, ktoré by mohlo spochybniť jeho úctu k zákonu a úradu. Musí sa vyvarovať i takého správania sa, ktoré by sa ako nevhodné mohlo javiť.
4. V mimosúdnej činnosti sa musí správať tak, aby obmedzil na najmenšiu možnú mieru riziko stretu so svojimi sudcovskými povinnosťami.
5. Iba sudcom prislúcha hodnotiť všeobecné kvalitatívne a kvantitatívne hľadiska činnosti sudcu, a to výlučne formou kolektívneho rozhodnutia príslušného sudcovského orgánu.
6. Sudca by mal dbať o to, aby ani osoby jemu blízke svojím konaním nespochybňovali jeho dôveryhodnosť a dôstojnosť.
7. Sudca môže viesť rokovania i s politickými orgánmi vo veciach týkajúcich sa postavenia súdnictva, zdokonalenia súdnej sústavy a právneho poriadku, nie však v záujme konkrétneho politického subjektu.
8. Sudca sa musí zdržať nevhodnej politickej činnosti.
9. Sudcovská solidarita nemôže byť aplikovaná v rozpore s uvedenými princípmi.

PRÍLOHA č. 2 (Zásady sudcovskej etiky schválene Radou sudcov SR 14.4.2001)

I. Povinnosti v občianskom živote

1. Súkromný život sudcu

1. Sudca nesmie využívať prestíž svojho úradu na získanie osobných výhod, resp. výhod pre tretie osoby, ani využívať, či poskytovať informácie, ktoré získal v súvislosti so svojimi postavením či funkciou, na účely, ktoré nesúvisia s jeho poslaním.
2. Sudca demonštruje svoju dôveryhodnosť aj transparentnosťou pri správe svojho majetku a majetku svojej rodiny a je povinný nevstupovať do právnych vzťahov, ktoré by mohli narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie sudcu.

2. Mimopracovné aktivity sudcu

1. Sudca sa má vyhýbať aktivitám, ktoré by mohli byť prekážkou bezúhonného vykonávania jeho funkcie a svojou povahou, spôsobom financovania, či realizácie, ohroziť dôveru v jeho nezávislosť.
2. Sudca je povinný zdržať sa najmä finančných a obchodných aktivít, ktoré by mohli byť v rozpore s jeho nezávislosťou, riadnym plnením pracovných povinností, a v ktorých by mohol využívať svoje postavenie a úrad.
3. Výkon mimosúdnych aktivít nesmie narušovať dôstojnosť sudcovského úradu a dôveryhodnosť súdnictva. Na realizáciu týchto aktivít nesmie sudca bez povolenia a kompenzácie využívať sídlo súdu, jeho technické vybavenie či personál.

3. Verejný život sudcu

1. Výkon svojich politických práv využíva sudca primerane tak, aby jeho činnosť neohrozovala dôveru v riadny výkon funkcie sudcu a súdnictva.
2. Svojim občianskym životom a svojím správaním na verejnosti má byť sudca príkladom dobrých spoločenských spôsobov a osobnej dôstojnosti.
3. Sudca sa má vyhýbať spoločnostiam, miestam a osobám, ktoré by ho mohli kompromitovať.

I. Povinnosti pri výkone funkcie sudcu

1. Sudca má byť zdržanlivý pri prezentovaní svojich názorov na verejnosti, aby nevyvolal podozrenie, že ovplyvňujú nezávislosť a nestrannosť jeho rozhodovania.
2. Povinnosťou sudcu je sústavne dopĺňať svoje odborné znalosti, rozširovať si všeobecný rozhľad a tým si udržiavať vysokú úroveň odbornej spôsobilosti.
3. Sudca sa má vyhýbať zbytočnej a neprimeranej publicite.
4. Sudca sa má zdržať komentovania súdnych prípadov na verejnosti, nesmie svoje rozhodnutie prejedukovať. Rovnako vyžaduje takéto správania od zamestnancov súdu, ktorých riadi a kontroluje.
5. Ak sudca poskytne stručné vyhlásenie o rozhodnutej veci v záujme informovania verejnosti, dbá na zachovanie dobrej miery.
6. Sudca sa správa trpezlivo, dôstojne a zdvorilo k osobám zúčastneným na konaní i ku všetkým ďalším osobám, s ktorými z titulu svojej funkcie koná (pozn. vybrať najvhodnejší výraz jedná, prichádza do styku) a rešpektuje ich osobnosť.
7. verzia a/

Sudca je povinný odôvodniť rozhodnutie (pozn.: na úvahu, či všetky ústne a písomné prednesy) jasne a dostatočne, používajúc zrozumiteľné výrazy okrem prípadov, kedy zákon alebo zaužívaná prax ustanovujú inak.

Verzia b/

Sudca usiluje o to, aby každé jeho rozhodnutie bolo nielen vecne správne a zákonné, ale i spravodlivé a jeho odôvodnenie zrozumiteľné a presvedčivé.

II. Povinnosti voči profesii

1. Sudca zachováva voči ostatným sudcom náležitú úctu a správa sa k nim kolegiálne.
 2. Sudca by mal prispievať k tvorbe, zdokonaľovaniu a rešpektovaniu etických pravidiel v záujme integrity a nezávislosti súdnictva.
 3. Sudca by mal považovať za česť podieľať sa na riadení a rozvoji súdnictva a na zdokonaľovaní právneho systému.
 4. Sudca je povinný dodržiavať zásady sudcovskej etiky v primeranej miere aj po skončení výkonu funkcie.
- (verzia 3. skupiny).